

İlişki Doyumunun Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Kendilik Algısı Açısından Değerlendirilmesi

İbrahim Yiğit
Ankara Üniversitesi

Cihat Çelik
Ankara Üniversitesi

Özet

Anne-baba ya da temel bakım veren kişilerle olumsuz yaşantılar sonucu oluşan erken dönem uyum bozucu şemalar ile yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerdeki ya da evlilik ilişkilerindeki doyum arasında ilişkiler mevcuttur. Ayrıca, erken dönem olumsuz yaşantılar sonucu şekillenen bireyin kendisiyle ilgili değerlendirmeleri ve kişilerarası tarzları da ilişki niteliğini ya da doyumunu etkileyebilmektedir. Bu çalışmanın amacı, evli ve romantik ilişkisi olan bireylerin ilişki doyumlarının, erken dönem uyum bozucu şemalar, kendilik algısı ve kişilerarası tarzlar tarafından yordanıp yordanmadığını incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 17-54 yaş arası 434 evli ve romantik ilişkisi olan katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara, sırasıyla Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3, Kişilerarası Tarzlar Ölçeği, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, İlişki Doyumu Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu uygulanmıştır. Regresyon analizi sonuçları, ilişki doyumunu, romantik ilişkisi olan bireylerde kopukluk şema alanının; evli olan bireylerde ise ilişki süresi ve kopukluk şema alanının olumsuz yönde anlamlı bir şekilde yordadığını göstermiştir. Her iki grupta da, kopukluk şema alanının ilişki doyumunun düşmesiyle ilişkili olduğu ve yetişkin romantik ve evlilik ilişkilerinde temel bir rol oynadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Erken dönem uyum bozucu şemalar, ilişki doyumunu, kendilik algısı, kişilerarası tarzlar

Abstract

There is evidence that early maladaptive schemas originated from negative experiences with parents or primary caretakers relates to romantic or marital relationship satisfaction in adulthood. In addition, self-assessments and interpersonal styles that develop as a result of early negative experiences can influence relationship quality or satisfaction. The aim of the present study is to examine whether relationship satisfaction of participants who are married and have a romantic relationship is predicted by early maladaptive schemas, self-perception and interpersonal styles. The sample of individuals who are married and having a romantic relationship consisted of 434 participants between the ages of 17 and 54. The participants were given Demographic Information Form, along with Young Schema Questionnaire-Short Form 3, Interpersonal Style Scale, Social Comparison Scale and Relationship Satisfaction Scale. The results of regression analysis showed that for participants having a romantic relationship, relationship satisfaction was significantly and negatively predicted by "disconnection schema domain". For married participants, "disconnection schema domain" and length of relationship significantly and negatively predicted relationship satisfaction. Among both groups, disconnection schema domain was closely related to a decrease in the relationship satisfaction and played a significant role in adult marital and romantic relationships.

Key words: Early maladaptive schemas, relationship satisfaction, self-perception, interpersonal styles

Şema Kuramı (Young, 1999; Young, Klosko ve Weishaar, 2003), çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için gerekli olan ve erken çocukluk döneminde karşılanması gereken temel duygusal gereksinimlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ihtiyaçlar, diğerlerine güvenli bağlanma, özerklik, yetkinlik ve kimlik algısı, duyguların ve gereksinimlerin açık bir şekilde ifade edilmesi, kendiliğindenlik ve rol yapma, akılcı sınırlar ve özdenetim olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma figürleriyle erken dönem olumsuz etkileşimler (örn., istismar ve ihmal yaşantıları) ve bu temel duygusal gereksinimlerin karşılanmaması ya da gereğinden fazla karşılanması sonucunda ise erken dönem uyum bozucu şemalar oluşmaktadır (Young, 1999; Young ve ark., 2003; Young ve Klosko, 1993). Erken dönem uyum bozucu şemalar, genellikle çocukluk ve ergenlik süresince gelişen, anılardan, duygulardan, bilişlerden ve bedensel duyulardan oluşan, benlik algısını ve kişilerarası ilişkileri etkileyen ve yaşam boyunca sürekli tekrar eden kalıp ya da örüntülerdir (Young ve ark., 2003).

Çocukluğun erken dönemlerinde ve ergenlikte, gerçekliğe dayalı temsiller olarak gelişen şemalar, bireyin benlik kavramının ve çevreye bakış açısının özünü oluşturduğundan, katı ve dirençli bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte, tüm bireylerde bulunun bu şemalar bir noktaya kadar işlevsel ve gerçekçi olmalarına karşın, yaşamın ileriki dönemlerinde şemaların işlevsiz ya da olumsuz doğasının, kişilerarası ilişkilerde daha açık hale geldiği bildirilmektedir (Beck, 1979; Young ve ark., 2003). Erken çocukluk döneminde yaşanan ilişkisel eksikler ya da sorunlar sonucunda oluşan bu bilişsel şemaların, yetişkinlik döneminde ilişkisel güçlüklerle ve böylece ilişki doyumunun düşmesine neden olabileceği ileri sürülmektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Alanyazında, bireysel bilişsel faktörlerin eşlerin ilişki doyumunu etkilediği ortaya koyulmaktadır (Leahy, 1997). Örneğin, Ellis (1986), evlilik ilişkilerinde bozulmaların, eşlerin sahip olduğu aşırı derecede abartılmış, katı ve mantıksız düşünceler gibi rasyonel olmayan inançlardan kaynaklandığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Chatao ve Whisman (2009), eşleri hakkında olumsuz şemalara sahip olan bireylerin, eşlerinin davranışlarını olumsuz şekilde yorumladıklarını ve şemaları ile tutarlı olmayan herhangi bir bilgiye karşı direnç gösterme eğiliminde olduklarını belirtmektedir.

Şema kuramında, ilişki doyumunun hem erken dönem temel ihtiyaçların hem de daha sonra yetişkinlikteki ihtiyaçların karşılanması ile gerçekleşeceğini bildiren bir model ortaya koyulmuştur (Young ve Gluhoski, 1997). Bu modele göre, söz konusu temel ihtiyaçların karşılanmaması sonucu geliştirilen erken dönem uyum bozucu şemalar, bireylerin yetişkinlik döneminde doyurucu olmayan ilişkiler deneyimlemelerine neden olmaktadır. Modelde, tanımlanan 18 şemadan 11'inin doğrudan ya-

kın ilişkilerle ilgili olduğu belirtilmiştir. Bu şemalar, terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik, duygusal yoksunluk, boyun eğme, bağımlılık/yetersizlik, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik, yapışıklık/gelişmemiş benlik, onay arama, kusurluluk/utanç, cezalandırılma ve hak görme şemalarıdır (Young ve Gluhoski, 1997).

Erken dönem uyum bozucu şemaların yetişkinlik dönemindeki ilişkilerin kalitesini ve doyumunu etkilediğini gösteren sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Örneğin, Clifton (1995), çiftler arasındaki yakın ilişkiler ile erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmada, başarısızlık şeması ile evlilik doyumu arasında; duygusal yoksunluk ve kusurluluk şemaları ile çiftlerin yakınlık, güven ve samimiyet algıları arasında olumsuz yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Stiles (2004), duygusal yoksunluk ve kusurluluk şemalarının eşler arasındaki daha az sevgi dolu ve samimi ilişkilerin yordayıcıları olduğunu belirtmektedir. Bir başka çalışmada, düşük ilişki doyumu ile terk edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, bağımlılık, tehditler karşısında dayanıksızlık, boyun eğme, kendini feda, onay arama ve karamsarlık şemaları arasında ilişki bulunmuştur (Dumitrescu ve Rusu, 2012). Yoosefi, Etemadi, Bahrami, Fatehizade ve Ahmadi (2010) ise, boşanma başvurusu yapan çiftlerle yaptıkları çalışmalarında, erken dönem uyum bozucu şema puanlarındaki artışların boşanmayı yordayabileceğini ortaya koymuşlardır. Evli kadınlarla yapılan bir diğer çalışmada, kopukluk şema alanının evlilik doyumunu olumsuz yönde anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur (Falah Chay, Zarei ve Pour, 2014).

Kişilerarası ilişki, insanların diğer kişilerle olan ilişkilerde yaşanan duygu, düşünme ve davranış stillerini ifade etmektedir (Plutchik, 1997; Saymaz, 2003). Kişilerarası tarzın, bireyin belirli bir durum karşısında gösterdiği davranıştan farklı olarak, çeşitli ilişki ve durumlarda genel olarak sergilediği temel davranış eğilimi ve kişilik örüntüsü olduğu belirtilmektedir (Buss ve Craik, 1983). Kendilik algısı ise, sosyal bağlam içinde oluşan, duygu, düşünce ve davranışları anlamada işlev gören, geçmiş yaşantılardan etkilenen bilişsel bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Bem ve McConnell, 1970; Markus, Moreland ve Smith, 1985). Kwan, Kenny, John, Bond ve Robins (2004), kendilik algısının kişilerarası bir süreçte geliştiğini ileri sürerek, bireyin hem kendini nasıl algıladığının hem de diğerleri tarafından nasıl algılandığının (kişilerarası tarzı) bir arada ele alınması gerektiğini bildirmiştir.

Bireyin yaşamında var olan önemli bireylerle olan kişilerarası süreçlerinin, kendilik algısını, kişinin kendisiyle ilgili değerlendirmelerini ve kişilik gelişimini etkilediği belirtilmektedir (Hopkins ve Klein, 1993; Kwan ve ark., 2004; Safran ve Segal, 1990). Kendilik algısı ile kişilerarası ilişkiler sonucunda oluşan kişilerarası tarzla-

rın, erken dönem uyum bozucu şemalarda olduğu gibi, bi reylerin yaşamlarından ve ilişkilerinden aldıkları doymu veya memnuniyeti etkilemesi de muhtemeldir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda, kendilik algısı ile birlikte kişilerarası ilişki tarzlarının, kişilerarası ilişki doymu veya memnuniyeti etkilediği ortaya konmuş ve bunların bazı patolojilerle ilişkileri vurgulanmıştır (Hisli Şahin, Durak Batıgün ve Alkan Pazvantoğlu, 2012; Şahin, Batıgün ve Uzun, 2011; Şahin, Durak-Batıgün ve Koç, 2011).

Alanyazında ilişki doymunu ele alan çalışmalar incelendiğinde, ilişki türünün ve ilişki süresinin de önemli bir değişken olarak ele alındığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda ilişki türüne göre, ilişki doymu açısından bir farklılaşma olmadığı bildirilirken (Bilecen, 2007; Hasta ve Büyükhahin, 2006), bazılarında ise evlilerin ilişki doymununun flört ya da romantik ilişkisi olanlara göre daha yüksek çıktığı belirtilmiştir (Büyükhahin ve Hovardaoğlu, 2007; Sprecher, 1988). İlişki süresinin doymu ile ilişkisini ele alan çalışmalarda, genellikle evli bireyler değerlendirilmiş olup; bu konuda da farklı bulguların ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda, eşlerin evlilikten aldığı doymun ilk yıllarda yüksek olduğu ancak zamanla düştüğü bildirilmiştir (Şentürk ve Çatay, 2007; Yalçın, 2014). Diğer çalışmalarda ise, evlilik süresinin ilk yıllarda evlilik doymunu düşürdüğüne, ilerleyen yıllarda ise arttırdığına yönelik bulgular mevcuttur (Büyükhahin ve Hovardaoğlu, 2007; Spanier, Lewis ve Cole, 1975). Bu doğrultuda, ilişki türü ve ilişki süresi, ilişki doymu açısından göz önünde bulundurulması gereken önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, söz konusu diğer değişkenlerin ilişki türüne göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi de önemli hale gelmektedir. Son olarak, kişilerarası ilişki tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemaların incelendiği çalışmalarda cinsiyet değişkeninin önemli olduğu görülmektedir (Batıgün, 2008; Camara ve Calvete, 2012; Hasta ve Güler, 2013; Özbaş, Şahin ve Coşar, 2012). Yiğit (2013) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre kopukluk, zedelenmiş otonomi ve yüksek standartlar şema alanlarından daha yüksek puanlar aldıklarını bulmuştur. Bir başka çalışmada, benzer şekilde, erkek katılımcıların kadınlara göre, zedelenmiş sınırlar ve kopukluk şema alanlarından daha yüksek puanlar aldıkları bildirilmiştir (Ünal, 2012).

Erken çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılar ya da anne-baba tutumları sonucunda geliştiği ileri sürülen erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı ile ilişki doymu arasındaki ilişkileri bir arada ele alan herhangi bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Bu çalışmanın temel amacı, katılımcıların ilişki doymununun, erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı değişkenleri tarafından yordanıp yordanmadığını ince-

lemektir. Ayrıca, ilişki doymu çalışmalarında önemli değişkenler olan ilişki türü (evli ya da romantik ilişkide olma), ilişki süresi ve cinsiyet gibi değişkenlerin de rollerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, romantik ilişkisi ya da evli olan 434 (134 erkek, 300 kadın) katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma verileri, çevrimiçi anket sistemi ile internet üzerinden ($N = 351$) ve Ankara'da bulunan çeşitli üniversitelerden ($N = 83$) toplanmıştır. İlişkisi olan bireylerin ($N = 246$) yaş aralığı 17-45 ($Ort. = 23.88$, $S = 3.92$), evli olan bireylerin ($N = 188$) ise 20-54'tür ($Ort. = 30.67$, $S = 7.69$). Katılımcılar romantik ilişki ya da evlilik süresi açısından incelendiğinde, ilişkisi olan bireylerin 3-96 ay ($Ort. = 25.95$, $S = 20.52$); evli olan bireylerde ise 3-360 ay ($Ort. = 80.03$, $S = 87.76$) arasında değiştiği bulunmuştur.

Romantik ilişkisi olan katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, 13'ü (%5.3) lise; 181'i (%73.6) üniversite ve 52'sinin (%21.1) lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür. Evli olan bireylerden 5'nin (%2.7) ilköğretim, 22'sinin (%11.7) lise; 98'inin (%52.1) üniversite ve 63'ünün de (%33.5) lisansüstü düzeyde eğitimli olduğu görülmüştür. Evli olan bireylerin gelir düzeylerine bakıldığında %1.6'sı 0-1000 TL, %8.5'i 1000-2000 TL, %20.7'si 2000-3000 TL, %52.1'i 3000 TL-üstü ve %17'isinin ise bu bilgiyi vermediği gözlenmiştir. Romantik ilişkisi olan bireylerin ise %4.9'u 0-1000 TL, %13.8'i 1000-2000 TL, %29.7'si 2000-3000TL, %30.9'u 3000TL-üstü gelir düzeyine sahip olduğunu bildirmiştir. Bu bireylerin %20.7'sinin de benzer şekilde bu bilgiyi paylaşmadığı görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Demografik Veri Formu. Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, yaşadığı ilişki türü ve ilişki/evlilik süresi hakkında bilgi almak için oluşturulmuş bilgi formudur.

İlişki Doymu Ölçeği. İlişki İstikrarı Ölçeğinin (İİÖ) bir alt boyutu olan ilişki doymu ölçeği, yakın ilişkilerde, ilişkiden elde edilen doymu ölçmeyi hedeflemektedir. İlişki doymu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme üzere üç alt ölçekten oluşan İİÖ, ilişkiye yapılan yatırımı (örn., emek verme), bir başkasıyla beraber olmayı değerlendirme, ilişki doymunu ve bağlanımını ölçmek amacıyla Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 30 maddeden oluşan ölçekte, her bir alt ölçekte 10 madde bulunmaktadır. Bu çalışmada ilişki doymunu ölçen ilk 10 madde kullanılmıştır. Bu alt ölçeğin ilk beş maddesi

dört dereceli (1 = tamamen yanlış, 2 = oldukça yanlış, 3 = oldukça doğru, 4 = tamamıyla doğru) Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Diğer maddeleri ise 1 (tamamen yanlış) ile 9 (tamamıyla doğru) arasında değer alan Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Puanların artması ilişki doyumunun arttığı anlamına gelmektedir.

Büyüksahin (2005) tarafından Türkiye uyarlaması yapılan ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla varimax eksen döndürme kullanılarak, faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, özgün çalışma ile tutarlı olarak ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu faktörler ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı alt ölçekleri olarak adlandırılmıştır. İİÖ'nün alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları .84 ile .90 arasında olup, ilişki doyumu alt boyutunun Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .90 olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .91 olarak bulunmuştur.

Young Şema Ölçeği Kısa Form-3. Erken dönem uyum bozucu şemaların değerlendirilmesi amacıyla Young Şema Ölçeği'nin kısa formunun 3. sürümü (YSÖ-KF3) kullanılmıştır. Bu ölçek, 16 şema ve 205 maddeden oluşan uzun form ve 15 şema ve 75 maddeden oluşan kısa formun ardından, farklı olarak Onay Arayıcılık, Cezalandırıcılık ve Karamsarlık şemalarının eklenmesiyle oluşturulmuş 18 şemayı içeren 90 maddelik bir ölçektir (Young ve ark., 2003). Ölçeğin kısa formunun ülkemizdeki geçerlik güvenilirlik çalışması üniversite örnekleminde, Soygüt, Karasmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışma sonucunda ölçeğin Türkçe formu için 5 şema alanına ulaşılmış ve 14 faktörlü bir yapının (14 şema boyutu) uygun olduğu görülmüştür. Bu 5 alan ve boyutlar şu şekildedir: kopukluk (duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, kusurluluk); zedelenmiş otonomi (iç iç geçme/bağımlılık, terk edilme, başarısızlık, karamsarlık, tehditler karşısında dayanıksızlık); zedelenmiş sınırlar (ayrıcılıklılık/yetersiz özdenetim); diğerleri yönelimlilik (kendini feda, cezalandırılma) ve yüksek standartlar (yüksek standartlar, onay arayıcılık). Bu yapıya göre madde sayısının dağılımı değişmekle beraber toplam madde sayısı yine 90 olarak kalmıştır. Katılımcılar, her bir maddeyi 6'lı Likert tipi ölçek üzerinde (1 = Benim için tamamıyla yanlış, 6 = Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) derecelendirmektedir. Ölçeğin şema boyutları için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları .63-.80 arasında, şema alanları için ise, .53-.81 arasında değişmektedir. Bu çalışmada, tüm ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .95 olarak bulunmuştur.

Kişilerarası İlişki Tarzları Ölçeği (KİTÖ). Kişilerarası İlişki Tarzları Ölçeği, Şahin, Durak ve Yasak (1994) tarafından "Stress Management: Positive Stra-

tegy" isimli video paket programının el kitabında bulunan davranışlar listesinden esinlenerek hazırlanmıştır. Kültüre özgü olduğu düşünülen maddelerin paket programından elde edilen maddeler eklenmesiyle ilk başta 50 maddeden oluşan ölçek oluşturulmuş, ardından gerçekleştirilen çalışmalarla madde sayısı 31'e düşürülmüştür. Öz-bildirime dayanan KİTÖ, "Hiçbir zaman" (0), "Bazen" (1), "Sık sık" (2), "Sürekli" (3) şeklinde yanıtlanan 4'lü likert tipi bir ölçektir. "Besleyici" (tek sayılı maddeler) ve "Ketleyici" (çift sayılı maddeler) ilişki tarzları olmak üzere iki boyuttan oluşan ölçeğin toplam puan aralığı 0-93'tür. Ketleyici alt boyutundan alınan yüksek puanlar olumsuz; besleyici alt boyutundan alınan yüksek puanlar olumlu kişilerarası ilişki tarzını göstermektedir.

Ölçeğin güvenilirlik analizlerinde Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .79, iki yarım test güvenilirliği katsayısı ise .63 olarak bulunmuştur. Ayrıca KİTÖ'nün UCLA -Yalnızlık Ölçeği ile korelasyonu -.24, Offer Yalnızlık Ölçeği ile korelasyonu ise -.38 olarak bulunmuştur (Şahin ve ark., 1994). Bu çalışmada, tüm ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .77 olarak bulunmuştur.

Sosyal Karşılaşırma Ölçeği. Kişinin başkaları ile karşılaştırdığında kendini çeşitli boyutlarda nasıl gördüğüne ilişkin algılarını belirlemeye yönelik 18 maddeden oluşan bir ölçektir; 1-6 arası Likert tipi puanlanmaktadır. Ölçek, Türkçeye Şahin ve Şahin (1992) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin Beck Depresyon Ölçeği ile korelasyonunun -0.19 ($p < .001$) olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin depresyonu düşük ve yüksek grupları başarılı bir biçimde ayırt edebildiği bildirilmiştir. Ölçekten yüksek puan almak olumlu benlik şemasına, düşük puan almak ise olumsuz benlik şemasına işaret etmektedir. Öksüz ve Malhan (2004) ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik analizini yaptıkları çalışmada, Cronbach alfasını .89, test tekrar test güvenilirlik katsayısını .91, iç tutarlılık katsayısı ise .87 olarak bulmuşlardır. Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmaya dâhil edilme ölçütü olarak, katılımcıların en az 3 ay herhangi bir romantik ilişkide veya evli/nişanlı/sözlü olma durumuna sahip olması istenmiştir. Ayrıca, katılımcıların son 6 ay içerisinde herhangi bir ruhsal bozukluk tanısı almamış olmaları da dâhil edilme ölçütü olarak belirlenmiştir. Tüm katılımcılara, araştırma hakkında bilgilendirilmiş onam formu ile bilgi verilmiştir. Ayrıca, yüz yüze toplanan verilerde katılımcılara sözlü olarak da bilgi verilmiştir.

Bulgular

İstatistik analizler yapılmadan önce verilerin normallik, doğrusallık ve varyansların homojenliği test

edilmiş; değişkenlerin aşırı uçta değerler alıp almadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, çok değişkenli aşırı değerler Mahalanobis uzaklığına ($p < .01$); tek değişkenli aşırı değerler z dağılımına ($|z| \geq 3.29$) göre değerlendirilmiş (Tabachnick ve Fidell, 2012) ve aşırı puana sahip olan 68 katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonraki analizler toplam 434 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların ilişki doyumu, erken dönem uyum bozucu şema alanları (kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik ve yüksek standartlar), besleyici ve ketleyici kişiler arası ilişkiler tarzları ve kendilik algısı düzeyleri üzerindeki cinsiyet (kadın, erkek) ve ilişki türü (evli, romantik ilişkisi olanlar) bağımsız değişkenlerinin etkisini belirlemek için yaş ve ilişki süresinin etkisi kontrol edilerek 2X2 Çok Değişkenli Kovaryans Analizi (MANCOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Analiz sonucunda elde edilen Wilks' Lambda değerleri, sözü geçen bağımlı değişkenler üzerinde cinsiyet (Wilks' $\lambda = .93$, $sd = 9$, $F = 3.23$, $p < .001$) ve ilişki türünün (Wilks' $\lambda = .92$, $sd = 9$, $F = 4.20$, $p < .001$) anlamlı düzeyde etkili olduğunu göstermiştir. Ancak, bağımlı değişkenler üzerinde ortak etkinin (cinsiyet X ilişki türü) anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür (Wilks' $\lambda = .99$, $sd = 9$, $F = .08$, $p > .05$).

Bağımlı değişkenler özgül olarak incelendiğinde, cinsiyet temel etkisinin şema alanlarından sadece kopukluk ($F_{1,428} = 4.35$, $p < .05$, $\mu^2 = .01$) ve diğerleri yönelimlilik ($F_{1,428} = 4.83$, $p < .05$, $\mu^2 = .01$) üzerinde

anlamlı düzeyde etkili olduğu görülmüştür. Buna göre, erkeklerin kopukluk ($Ort. = 45.18$, $S = 1.23$) ve diğerleri yönelimlilik ($Ort. = 36.93$, $S = .81$) şema alanı düzeyleri kadınların kopukluk ($Ort. = 42.10$, $S = .81$) ve diğerleri yönelimlilik ($Ort. = 34.82$, $S = .52$) düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir. Kişilerarası ilişki tarzları açısından değerlendirildiğinde ise, cinsiyet temel etkisinin hem ketleyici ($F_{1,428} = 12.77$, $p < .001$, $\mu^2 = .03$) hem de besleyici tarzda ($F_{1,428} = 6.14$, $p < .05$, $\mu^2 = .01$) anlamlı düzeyde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, erkeklerin ketleyici tarz düzeyleri ($Ort. = 13.13$, $S = .47$) kadınlarınkinden ($Ort. = 11.12$, $S = .31$) anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Buna karşılık, erkeklerin besleyici tarz ($Ort. = 31.50$, $S = .53$) düzeyleri kadınlarınkinden ($Ort. = 33.07$, $S = .35$) anlamlı olarak daha düşüktür.

İlişki türü açısından bağımlı değişkenlerden hangilerinin özgül olarak farklılaştığına bakıldığında, ilişki doyumu ($F_{1,428} = 16.91$, $p < .001$, $\mu^2 = .04$), zedelenmiş sınırlar şema alanı ($F_{1,428} = 9.79$, $p < .01$, $\mu^2 = .02$) ve besleyici tarz ($F_{1,428} = 10.00$, $p < .01$, $\mu^2 = .02$) alanlarında anlamlı farklar olduğu anlaşılmıştır. Evli olan bireylerin ilişki doyumu ($Ort. = 56.55$, $S = .91$) romantik ilişkisi olan bireylerinkinden ($Ort. = 51.39$, $S = .75$) anlamlı düzeyde daha yüksek çıkmıştır. İlişkisi olan bireylerin zedelenmiş sınırlar şema alanı puanı ($Ort. = 26.36$, $S = .46$), evli olanlardan ($Ort. = 23.96$, $S = .56$) anlamlı düzeyde daha yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde, ilişkisi olan bireylerin ketleyici tarz puanı ($Ort. = 13.14$, $S = .38$), evli olanlardan ($Ort. = 11.11$, $S = .46$) anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 1. MANCOVA Sonuçları

	Erkek (n = 134)		Kadın (n = 300)		F	İlişkisi Olanlar (n = 246)		Evliler (n = 188)		F
	Ort.	S	Ort.	S		Ort.	S	Ort.	S	
İlişki Doyumu	53.39	.92	54.55	.60	1.09	51.39	.75	56.55	.91	16.90***
Kopukluk	45.18	1.23	42.10	.81	4.36*	44.77	1.00	42.51	1.22	1.81
Zedelenmiş Otonomi	57.76	1.70	56.44	1.11	.42	58.54	1.37	55.66	1.68	1.56
Yüksek Standartlar	31.55	.72	29.95	.47	3.46	30.85	.58	30.65	.71	.04
Zedelenmiş Sınırlar	25.72	.56	24.59	.37	2.77	26.36	.46	23.96	.56	9.79**
Diğerleri Yönelimlilik	36.93	.80	34.82	.52	4.83*	36.38	.65	35.36	.79	.87
Ketleyici Tarz	13.13	.47	11.12	.31	12.77***	13.13	.38	11.11	.46	10.00**
Besleyici Tarz	31.50	.53	33.07	.35	6.15*	32.85	.43	31.73	.52	2.40
Kendilik Algısı	78.21	1.14	79.61	.75	1.03	79.07	.93	78.75	1.13	.04

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, İlişki Doymu, İlişki Tarzları ve Kendilik Algısı Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. İlişki Doymu	1	-.33**	-.25**	-.08	-.05	-.10	-.01	.20**	.12	-.44**	-.44**
2. Kopukluk	-.33**	1	.71**	.37**	.33**	.43**	.18*	-.37**	-.33**	.24*	.22**
3. Zedelenmiş Otonomi	-.23**	.70**	1	.40**	.23**	.54**	.20**	-.32**	-.35**	.18*	.15*
4. Yüksek Standartlar	.04	.35**	.48**	1	.35**	.60**	.22**	-.04	.07	-.06	-.11
5. Zedelenmiş Sınırlar	-.10	.36**	.26**	.47**	1	.41**	.16*	.07	.08	-.04	.08
6. Diğerleri Yönelimlilik	-.15*	.50**	.53**	.50**	.36**	1	.09	.02	.01	.23*	.19*
7. Ketleyici Tarz	-.04	.29**	.20**	.32**	.29**	.14**	1	-.01	-.08	-.04	-.04
8. Besleyici Tarz	.19**	-.38**	-.35**	-.12	.09	-.05	-.01	1	.40**	-.18*	-.17*
9. Kendilik Algısı	.17**	-.37**	-.41**	-.01	.08	-.08	-.03	.46**	1	.07	-.03
10. İlişki Süresi	.08	-.11	-.12	-.03	-.01	-.04	-.06	.02	.09	1	.85**
11. Yaş	.02	-.01	-.14*	-.17**	-.06	-.07	-.05	.04	.07	.20**	1

* $p < .05$, ** $p < .01$, Evliler ($N = 188$), Romantik ilişkisi olanlar ($N = 246$)

Not. Gri olan kısım evli olan bireylere ait korelasyon katsayılarıdır.

Yapılan MANCOVA analizi sonucunda, ilişki türü değişkeninin ilişki doymu üzerindeki temel etkisinin anlamlı çıktığı göz önünde bulundurularak, evli olan bireyler ile romantik ilişkisi olan bireylerin ayrı gruplar olarak değerlendirilip, her iki grup için ayrı analizler yürütülmüştür. Romantik ilişkisi olan bireyler ile evli bireylerin, erken dönem uyum bozucu şemalar, ilişki doymu, kişiler arası tarz ve kendilik algısı puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Sonuçlar Tablo 2’de görülmektedir.

Her iki grup için ayrı ayrı yapılan analizler sonucunda; romantik ilişkisi olan bireyler için, erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ($r = -.33$, $p < .01$), zedelenmiş otonomi ($r = -.23$, $p < .01$) ve diğerleri yönelimliliğinin ($r = -.15$, $p < .05$) ilişki doymu ile olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Yine romantik ilişkisi olan bireylerde besleyici tarz ($r = .19$, $p < .01$) ve kendilik algısı ($r = .17$, $p < .01$) ilişki doymu ile olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir.

Evli olan bireylerde ise ilişki doymu ile kopukluk ($r = -.33$, $p < .01$) ve zedelenmiş otonomi ($r = -.25$, $p < .01$) şema alanları olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişkili çıkmıştır. Benzer şekilde, evli olan bireylerde sadece besleyici tarzın ($r = .20$, $p < .01$) ilişki doymu ile olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu gözlenmektedir.

Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Korelasyon analizleri, erken dönem uyum bozucu şema alanları ile ilişki doymu, kendilik algısı ve ilişki

tarzları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Analizlerin bu aşamasında, evli ve romantik ilişkisi olan bireylerde, ilişki doymunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla iki ayrı çok değişkenli hiyerarşik regresyon analizi (stepwise ekleme yöntemiyle) yapılmıştır.

Romantik ilişkisi olan bireylerde ilişki doymunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla ilk aşamada demografik değişkenler (yaş, cinsiyet ve ilişki süresi), ikinci aşamada korelasyon analizleri sonucunda anlamlı çıkan şema alanları (kopukluk, zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlilik), üçüncü aşamada kişilerarası tarzlardan besleyici tarz ve son aşamada kendilik algısı denkleme ayrı bloklar halinde dahil edilmiştir. Bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3’te görüldüğü gibi, romantik ilişkisi olan bireylerde analizin birinci aşamasında analize konulan demografik değişkenlerin yordayıcı gücü olmadığı ortaya çıkmıştır. Analize ikinci aşamada girilen ve ilişki doymunu anlamlı olarak yordayan tek değişken olan kopukluk şema alanı ise ($\beta = -.33$, $t = -5.56$, $p < .001$) varyansın %11’ni açıklamıştır ($F_{1,244} = 30.93$, $p < .001$). Analizin üçüncü ve dördüncü aşamalarında denkleme dâhil edilen besleyici tarz ve kendilik algısının da ilişki doymunu yordama gücü olmadığı bulunmuştur.

Evli olan bireylerde ilişki doymunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yürütülen regresyon analizinin ilk aşamasında demografik değişkenler (yaş, cinsiyet ve ilişki süresi), ikinci aşamada ise korelasyon

Tablo 3. Evli ve Romantik İlişkisi Olan Bireylerde İlişki Doyumunu Yordayan Değişkenler

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>R</i> ² Değ.	<i>B</i>	β	<i>t</i>	<i>F</i> Değ.	<i>F</i>
Romantik İlişkisi Olanlar								
Kopukluk	.33	.11	.11	-.26	-.33	-5.56**	30.93**	30.93**
Evli Olanlar								
İlişki Süresi	.44	.20	.20	-.05	-.39	-5.96**	46.01**	46.01**
Kopukluk	.50	.25	.05	-.18	-.23	-3.57**	12.73**	30.82**

* $p < .01$, ** $p < .001$

analizleri sonucunda anlamlı çıkan şema alanları (kopukluk, zedelenmiş otonomi), son aşamada ise besleyici tarz ayrı bloklar halinde denkleme dahil edilmiştir. Analizin birinci aşamasında, kontrol değişkenlerinin ilişki doyumunu anlamlı olarak yordadığı ($F_{1,186} = 46.01, p < .001$) ve varyansın %20'sini açıkladığı bulunmuştur. Bu değişkenlerden sadece "ilişki süresinin" ilişki doyumunu negatif yönde anlamlı ($\beta = -.39, t = -5.96, p < .05$) yordadığı görülmektedir. Analizin ikinci aşamasında analize dâhil edilen şema alanlarından sadece kopukluğun ($\beta = -.23, t = -3.57, p < .05$) ilişki doyumunu negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı ($F_{2,185} = 30.82, p < .001$) ve tek başına açıkladığı varyansın %5 olduğu görülmüştür. Üçüncü aşamada modele dâhil edilen besleyici tarzın ilişki doyumunu yordama gücünün olmadığı görülmüştür. Denkleme giren tüm değişkenlerin açıkladığı toplam varyans %25'dir.

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, evli ve romantik ilişkisi olan bireylerin ilişki doyumu ile erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası tarzlar ve kendilik algısı arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak, ilişki türünün ve cinsiyetin temel etkisini değerlendirmek için yapılan analiz sonucunda, her iki değişkenin bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Buna göre, erkek katılımcıların kopukluk ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarından kadınlara göre daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Alanyazında da, erkeklerin kopukluk şema alanındaki puanlarının kadınlarınkinden daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Camara ve Calvete, 2012; Kaya, 2010; Özbaşı ve ark., 2012; Yiğit, 2013). Diğerleri yönelimlilik şema alanından erkek katılımcıların yüksek puan alması, beklenmedik bir bulgu olarak düşünülebilir. Aksine, kadınların başkalarının isteklerine ve duygularına daha duyarlı olabilecekleri ve kendi ge-

reksinimleri ve istekleri hakkında farkındalıktan yoksun olabilecekleri ileri sürülebilir. Yapılan çalışmalarda ise, diğerleri yönelimlilik şema alanı için cinsiyet açısından fark olmadığı görülmektedir (Özbaşı ve ark., 2012; Yiğit, 2013).

Erkek katılımcıların kadınlara göre daha fazla ketleyici tarzı kullandığı, kadınların ise erkeklere göre daha fazla besleyici tarzı kullandıkları bulunmuştur. Bu bulgu daha önce yapılan bazı çalışmalar ile tutarlıdır (Batıgün, 2008; Hasta ve Güler, 2013; Şahin, Durak ve Yasak, 1994). Cinsiyete ilişkin bulunan bu farklılığın, sosyalleşme süreci ile oluşan cinsiyet rolleri ile ilişkili olabileceği belirtilmektedir. Şöyle ki; "Kendi isteklerimi ve ihtiyaçlarımı karşımdakine açıkça belli ederim" gibi besleyici tarzı ifade eden cümlelerin kadın cinsiyet rolünü yansıttığı, "kendimi kolayca kaybedip öfkelenirim" gibi ketleyici tarz cümlelerinin ise erkek cinsiyet rolüne uygun olduğu ifade edilmektedir (Batıgün, 2008; Hasta ve Güler, 2013).

İlişki türüne göre yapılan analiz sonucu, evli olan bireylerin ilişki doyumunun, romantik ilişkisi olan bireylerin ilişki doyumundan yüksek olduğunu göstermektedir (Tablo 1). Bu konuda yazında farklı bulgular mevcuttur. Bazı çalışmalarda ilişki türüne göre ilişki doyumunun farklılaşmadığı bildirilirken (Bilecen, 2007; Hasta ve Büyükşahin, 2006), bazılarında ise evlilerin ilişki doyumunun flört ya da romantik ilişkisi olanlara göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007; Sprecher, 1988). Benzer şekilde, birlikte yaşayıp da evli olmayan çiftlerin ilişki doyumunun da evli çiftlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Brown ve Booth, 1996; Jurič, 2011). Evlilik statüsünün ilişki doyumunda önemli olduğu ve birlikte yaşayan kişilerle karşılaştırıldığında, evlilik ilişkilerinde daha yüksek düzeyde güven ve güvenlik hissi deneyimleyen evli çiftlerin, daha yüksek kişisel yakınlık ve duygusal bağlılık/sadakat gösterdikleri bildirilmektedir (Jurič, 2011). Bir başka çalışmada, yaşanan ilişkinin evlilikle veya ni-

şanlılıkla birlikte resmileştirilmesinin doyumunu arttırdığı belirtilmektedir (Stanley ve Markman, 1992).

Çalışmada elde edilen bir diğer bulgu, ketleyici tarz ve zedelenmiş sınırlar şema alanı açısından, romantik ilişkisi olan bireylerin, evli olanlardan daha yüksek puan almasıdır. Evlilik kurumu, bireyleri iletişim tarzları açısından daha yapıcı olmaya zorluyor olabilir. Bu nedenle de evli bireyler ketleyici ilişki tarzını daha az kullanıyor olabilirler. Benzer şekilde, zedelenmiş sınırlar şema alanı puanının romantik ilişkisi olan bireylerde yüksek çıkması, evlilik yaşantısının, başkalarının haklarına saygı gösterme, işbirliği yapma ve ilişkilerde karşılıklılık ilkesine uyma konusunda yaşanan sorunların (zedelenmiş sınırlar) çözümlmesine katkı sağlıyor olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Evli ve romantik ilişkisi olan bireyler için yapılan regresyon analizleri sonucunda, evli bireylerde ilişki doyumunu ilişki süresi ve kopukluk şema alanının; romantik ilişkisi olan bireylerde ise sadece kopukluk şema alanının olumsuz yönde yordadığı görülmektedir. Evli olan bireylerde, ilişki süresi arttıkça ilişkiden alınan doyum azalmaktadır. Genellikle eşlerin, evliliğin ilk yıllarında aldıkları doyumun yüksek olduğu ancak zamanla doyumun düştüğü bildirilmektedir (Şentürk ve Çatay, 2007; Üncü, 2007; Yalçın, 2014). Evliliğin ilk yıllardaki olumlu etkileşimler giderek azalırken olumsuz etkileşimler artmakta ve bu da eşlerin ilişkilerinde sorun ya da çatışma yaşamalarına yol açabilmektedir. Ancak, evlilik süresinin ilk yıllarda evlilik uyumunu/doyumunu ya da memnuniyetini düşürdüğü, ilerleyen yıllarda ise artırdığına yönelik bulgular da mevcuttur (Büyüksahin ve Hovardaoglu, 2007; Spanier, Lewis ve Cole, 1975). Mevcut araştırma örneklemindeki evli bireylerin evlilik sürelerinin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda, doyumun düşmesi olası görünmektedir. Doyum düşük olmasına rağmen evlilik ilişkilerinin devam etmesi ise Rusbult'un (1980) yatırım modeli ile açıklanabilir. Modele göre, çiftler ilişki süresi arttıkça ilişkilerine birçok kaynak aktarırlar ve böylece ilişkilerini geliştirmiş olurlar. Rusbult'a göre yatırımlar soyut olabileceği gibi (örn., statü) somut da (örn., ev, çocuklar) olabilir. Buna göre, yapılan yatırımların miktarı ilişkinin sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır. Sonuç olarak, alanyazındaki çelişkili bulgular göz önünde bulundurulduğunda, evlilik süresinin, doyum için önemli bir belirleyici değişken olabileceği ve yapılan çalışmalarda göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Kopukluk şema alanının ilişki doyumunu olumsuz yönde yordaması, Young ve Gluhoski (1997) tarafından ortaya koyulan model tarafından da desteklenmektedir. Bu modele göre, güvensizlik, duygusal yoksunluk ve kusurluluk gibi erken dönem uyum bozucu şemaların içinde bulunduğu 11 şema, doyurucu olmayan ilişkilerin yaşanmasına neden olabilmektedir. Her iki grupta

da ilişki doyumunu olumsuz yönde yordayan kopukluk şema alanı, çocuğun temel duygusal gereksinimlerinden biri olan diğerlerine güvenli bağlanmanın karşılanması ile ortaya çıkan şemaları kapsamaktadır. Bu alandaki şemalara sahip olan bireyler, bakım veren kişilerle (özellikle anne - babalar) duygusal ve fiziksel olarak besleyici bir deneyime sahip değildiler. Sevgi, güvenlik ve empati yoksunluğu hissederler. Aynı zamanda, güvenlik, istikrar, kabul edilme, duyguları paylaşma ve saygı gibi gereksinimlerinin hiç bir zaman karşılanmayacağına dair güçlü inançları vardır (Young ve ark., 2003). Bu anlamda, bu şema alanındaki şemalara sahip bireylerin ilişkilerinde sorunlar yaşaması ve ilişki doyumlarının düşük olması çok olası görünmektedir. Alanyazında, bu bulgu ile tutarlı olarak, hem kopukluk şema alanının hem de kopukluk şema alanındaki şema boyutlarının evlilik ya da ilişki doyumunu olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Clifton, 1995; Dumitrescu ve Rusu, 2012; Falah Chay ve ark., 2014; Stiles, 2004).

Kopukluk şema alanının, hem evli hem de romantik ilişkisi olan bireylerde ilişki doyumunu yorduyor olması önemli bir bulgudur. Bu şema alanındaki şemaların ilişki doyumunu/kalitesini olumsuz yönde etkilemesinin, evlilik/ilişki çatışması ve çiftler arasında yakınlık, samimiyet, güven, ilgi, destek ve sevgi konusunda sorunların oluşmasına zemin hazırlayabileceği düşünülebilir. Kopukluk şema alanında yer alan şema boyutları açısından incelendiğinde, örneğin, diğer insanların onu kendi bencil istekleri doğrultusunda kullanacağına ya da aşağılayacağına dair aşırı bir derecede beklenti içerdiği güvensizlik şemasına (Young ve ark., 2003) sahip olan bireyler, diğer bireylerin açık ve dürüst olabileceğine inanmayabilirler ve yakınlıktan kaçma eğilimi ile duygu ve düşüncelerini paylaşmayabilirler. Bu şema ile birlikte gelen, başkaları tarafından istismar edilme ya da kullanılma korkusu, kendini açmama ve aşırı tetikte olma hissi, yakın ilişkilerde güven ve sadakat duygusunun bozulmasına ve ilişkiden alınan doyumun azalmasına neden olabilir. Bir diğer şema kusurluluk şeması, bireylerin kendilerini, kusurlu, istenmeyen, kötü, değersiz ve önemli konularda yetersiz olarak görmeleri ile ilgili inancı kapsamaktadır. Bu şemaya sahip olan bireyler, kusurlu olduğunun başkaları tarafından anlaşılacağı ve reddedileceği korkusuyla yakın ilişkilerden kaçınabilir ya da ilişkide olduğu bireylere, kendini açmayarak ve gerçek kendiliğini saklayarak davranabilir. Sonuç olarak, bu şema ile tetiklenen kusurluluk, utanç ve reddedilme düşünceleri, eşlerin birbirlerinden uzaklaşmasına ve ilişkiden alınan doyumun azalmasına neden olabilir. Duygusal yoksunluk şemasına sahip olan bireyler ise, duygusal destek, anlaşılma, dinlenilme ya da yönlendirilme gereksinimlerinin yeterli bir şekilde karşılanmayacağını ve ilişkilerinde yanlış anlaşıldıklarını ya da ilgiden yoksun bırakıldıklarını hissedebilirler. Bunun sonucu ola-

rak, çocukluk döneminde deneyimlediklerine benzer bir duygusal yoksunluk yaşarlar ve ne hissettiklerini ya da neye ihtiyaç duyduklarını eşleriyle paylaşmayarak hayal kırıklığına uğrayabilirler (Young ve ark., 2003; Young ve Klosko, 1993). Böyle bir şemaya sahip olmak, eşlerin birbirleri için uzak ve ulaşılmaz hale gelmelerine ve duygusal olarak anlaşılabilirliklerine neden olabilir ve böylece tatmin edici olmayan bir ilişki ortaya çıkabilir.

Tüm bunlara ek olarak, kopukluk şema alanının hem evli hem de romantik ilişkilerde ilişki doyumunu etkilemesi, evlilik öncesinde var olan şema örüntülerinin, evlilik yaşantısına da taşınabileceğini akla getirmektedir. Bu açıdan, romantik ilişkisinde sorunlar yaşayan ve bu sorunları evlilik ilişkisine taşıyan bireylerin, söz konusu sorunlarla bir kliniğe ya da hastaneye başvurdıklarında, özellikle kopukluk şema alanındaki şemalar açısından değerlendirilmesinin ve buna yönelik müdahalelerin kullanılmasının (Young ve ark., 2003), ilişkilerinde yaşanabilecek olası sorunların ve çatışmaların önüne geçmesi ve ilişki doyumunu artırması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ek olarak, mevcut çalışmada evli bireylerin ilişki doyumunun, romantik ilişkisi olanlara göre yüksek çıktığı bulunmuştur. Her iki grubun ilişki doyumunun kopukluk şeması tarafından yordandığı göz önünde bulundurulduğunda, evli bireylerin ilişki doyumlarının yüksek olmasını etkileyen farklı değişkenlerin (örn., evlilik gücü, psikolojik sağlık vb.) olabileceği ya da romantik ilişkisi olanlar için ilişki doyumunu olumsuz etkileyen farklı etkenlerin olabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan, evlilik ilişkisi ve romantik ilişki kapsamında, ilişki doyumunu etkileyebileceği düşünülen farklı değişkenlerin eklenmesiyle gerçekleştirilecek ileri bir çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Young ve arkadaşları (2003), yakın ilişkilerdeki eşlerden birinin ya da ikisinin temel şemalarının tetiklenmesinden doğan “şema kimyası” kavramını ortaya atmıştır. Eşlerin şemalarının etkileşime girmesiyle oluşan şema kimyasının, ilişkilerde ciddi sorunlara yol açabileceği ifade edilmektedir (Rafaeli ve ark., 2012). Bu açıdan, yakın ilişkide olan bireylerin eşlerinden de şema ve ilişki doyumu puanları elde edilerek hangi şemaların birbirlerini etkileyerek şema kimyasını oluşturduğunun belirlenmesi ve ilişki doyumunu olumsuz etkileyen şema kimyalarının bulunması, konuya ilişkin daha kapsamlı bilgiler sağlayabilir.

Bu çalışmada, ilişki doyumunu yordamada önemli olduğu düşünülen değişkenlerden kendilik algısı ve kişilerarası ilişki tarzlarının istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermediği bulunmuştur. Hem besleyici tarz hem de kendilik algısı, ilişki doyumu ile pozitif yönde anlamlı ancak güçlü olmayan ilişkiye sahiptir. Bu anlamda, regresyon analizine, benzer süreçlerle oluşturduğu düşünülen erken dönem uyum bozucu şemalarla birlikte dahil edildiklerinde etkilerinin kaybolduğu düşünülmek-

tedir. Buna göre, kendilik algısı ve kişilerarası tarzların, doğrudan ilişki doyumunu yordamasından ziyade, şemalar (özellikle kopukluk şema alanı) ile ilişki doyumu arasında aracı rollerinin olabileceği düşünülmektedir. Söz konusu değişkenlerin, başka bir çalışmada model testi ile ele alınması daha bütüncül bir tablo ortaya koyabilir.

Sonuç olarak, erken dönem uyum bozucu şemalar genel olarak bakıldığında, yaşam boyu yakın ilişkiler içinde gelişerek, bireyin benliğini, diğerlerini ve dünyayı; duygu, düşünce ve anı gibi içsel süreçlerini algılama ve yorumlama tarzını etkilemektedir (Riskind ve Alloy, 2006; Young ve ark., 2003). Bu şemalar, işlevsel oldukları kadar da zarar vericidirler ve duygulanım düzeyine ya da bir duruma/olaya bağlı tetiklenerek olumsuz duygu deneyiminin yaşanmasına neden olurlar. Yakın ilişkilerde, bu şemaların, eşlerin birbirlerine karşı davranışlarını, tutumlarını ve algılarını ve böylece ilişki doyumunu olumsuz yönde etkileyen katı, değişime dirençli, işlevsel ve rasyonel olmayan inançları içerdiği bilinmektedir (Ellis, 1986; Leahy, 1997; Young ve Gluhoski, 1997). Bu açıdan, söz konusu çalışma, yakın ilişki sorunlarında, ilişki doyumunu etkileyen bilişsel faktörlerden erken dönem uyum bozucu şemaların rolünün değerlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, evlilik çatışmaları, yakın ilişki ve bağlanma sorunlarında, yeni yeni uygulanmaya başlanan Şema Terapi yaklaşımının, bu tür sorunların çözülmesinde yararlı olacağı düşüncesini desteklemektedir.

Son olarak, bu çalışmanın örneklemini, evli veya romantik ilişkisi bulunan bireylerden oluşmaktadır. Boşanma sürecinde olan eşler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak, boşanma sürecinde olan eşlerin erken dönem uyum bozucu şemalar açısından değerlendirilmesinin, hem yaşanan sorunların bilişsel faktörlerinin belirlenmesine ve önleyici ya da koruyucu müdahalelerin oluşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, erken dönem uyum bozucu şemalar ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye dair ilgili alanyazına önemli katkılar sağlamanın yanında, bazı sınırlılıklara sahiptir. Öncelikle, değerlendirme araçlarının kendini bildirim ölçekleri olması, katılımcıların verdikleri cevapların güvenilirliği sorununu ortaya çıkarmaktadır. Benzer şekilde, araştırmanın ilişkisel (korelatif) bir çalışma olması, söz konusu değişkenler arasında bir neden sonuç ilişkisi kurulmasına olanak sağlamamaktadır. Bir diğer sınırlılık ise, araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet açısından eşit olmamasıdır (kadın katılımcılar daha fazla). Son olarak ise çalışmada hem çevrimiçi anket sistemiyle hem de yüz yüze görüşme yöntemiyle veriler toplanmıştır. Veri toplama yöntemindeki farklılıklar araştırma sonuçlarını etkileyebilir ancak bu çalışmada iki farklı yöntemle toplanan verilerin sayısının karşılaştırma yapmak için yeterli olmadığı gözlenmiştir. Ayrıca, evli olan bireylerin evlenmeden önce ne kadar süre ilişki

yaşadıkları araştırmayı etkileyebilecek bir bilgi olmakla birlikte, bu yönde bir bilginin alınmaması da bir sınırlılıktır. Çalışma sonuçları değerlendirilirken bu noktaların göz önünde bulundurulmasında yarar olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Batıgün, A. D. (2008). İntihar olasılığı ve cinsiyet: İletişim becerileri, yaşamı sürdürme nedenleri, yalnızlık ve umutsuzluk açısından bir inceleme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(62), 65-75.
- Beck, A. T. (1979). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. Penguin.
- Bem, D. J. ve McConnell, H. K. (1970). Testing the self-perception explanation of dissonance phenomena. *Journal of Personality and Social Psychology*, 14(1), 23-31.
- Bilecen, N. (2007). *Yakın ilişkilerde stress ve stresle başa çıkma: Yatırım modeline göre bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Brown, S. L. ve Booth, A. (1996). Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality. *Journal of Marriage & the Family*, 58(3), 668-678.
- Buss, D. M. ve Craik, K. H. (1983). The act frequency approach to personality. *Psychological Review*, 90(2), 105.
- Büyüksahin, A. (2005). The multidimensional relationship questionnaire: A study of reliability and validity. *Turkish Journal of Psychiatry*, 16, 97-105.
- Büyüksahin, A. ve Hovardoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(59), 69-86.
- Camara, M. ve Calvete, E. (2012). Early maladaptive schemas as moderators of the impact of stressfulevents on anxiety and depression in university students. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34, 58-68.
- Chatao, Y. ve Whisman, M. A. (2009). Partner schemas and relationship functioning: a states of mind analysis. *Behavior Therapy*, 40, 50-56.
- Clifton, J. A. (1995). *The effects of parenting style, attachment and early maladaptive schemas on adult romantic relationships*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Georgia, ABD.
- Dumitrescu, D. ve Rusu, A. S. (2012). Relationship between early maladaptive schemas, couple satisfaction and individual mate value: an evolutionary psychological approach. *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapies*, 12(1), 63-76.
- Ellis, A. (1986). Rational-emotive therapy applied to relationship therapy. *Journal of Rational Emotive Therapy*, 4(1), 4-21.
- Falah Chay, S. R., Zarei, E. ve Normandy Pour, F. (2014). Investigating the relationship between maladaptive schemas and marital satisfaction in mothers of primary school children. *J. Life Sci. Biomed.*, 4(2), 119-124.
- Hasta, D. ve Büyüksahin, A. (2006). A Comparison of university students with romantic Relationships and married couples for the love styles and the reasons for maintaining the relationship. *International Association for Relationship Research Conference*, Crete, Greece.
- Hasta, D. ve Güler M. E. (2013). Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 64-104.
- Hisli Şahin, N., Durak Batıgün, A. ve Alkan Pazvantöglü, E. (2012). Cinsel işlevlerdeki sorunlarda kişilerarası tarz, kendilik algısı ve öfkenin rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 18-25.
- Hopkins, H. R. ve Klein, H. A. (1993). Multidimensional self-perception: Linkages to parental nurturance. *The Journal of geneticpsychology*, 154(4), 465-473.
- Juriç, S. (2011). Difference in relationship satisfaction and adult attachment in married and cohabitating couples. *Anthropos: Casopisza Psihologijo in Filozofijoterza Sodelovanje Humanisticnih Ved*, 43, 51-69.
- Kaya, F. (2010). *Çocukluk döneminde yaşanan istismarın kişilerarası ilişki tarzları üzerindeki etkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kwan, V. S. Y., Kenny, D. A., John, O. P., Bond, M. H. ve Robins, R. W. (2004). Reconceptualizing individual differences in self-enhancement bias: An interpersonal approach. *Psychological Review*, 111(1), 94-110.
- Leahy, R. L. (1997). *Bilişsel terapi ve uygulamaları*. (H. Hacak, M. Macit ve F. Özpilavcı, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Markus, H., Moreland, R. L. ve Smith, J. (1985). Role of the self-concept in the perception of others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(6), 1494-1512.
- Öksüz, E. ve Malhan, S. (2004). Sosyal Karşılaştırma Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik analizi. *I. Ulusal Aile Hekimliği Kongresi*, 182, Bursa.
- Özbaş, A. A., Sayın, A. ve Coşar, B. (2012). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav öncesi anksiyete düzeyi ele erken dönem uyumsuz şema ilişkilerinin incelenmesi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1, 81-89.
- Plutchik, R. (1997). The circumplex as a general model of the structure of emotions and personality. R. Plutchik H. R. Conte, (Ed), *Circumplex models of personality and emotions* içinde (17-45). Washington, DC: American Psychological Association.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young, J. E. (2012). *Şema Terapi ayırıcı özellikler*. (M. Şaşıoğlu, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Riskind, J. H. ve Alloy, L. B. (2006). Cognitive vulnerability to psychological disorders: Overview of theory, design, and methods. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(7), 705-725.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M. ve Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal relationships*, 5(4), 357-387.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A Test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Safran, J. D. ve Segal, Z. V. (1990). *Cognitive therapy: An interpersonal process perspective*. New York: Basic.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Soygüt, G., Karaoşmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Spanier, G. B., Lewis, R. A. ve Cole, C. L. (1975). Marital adjustment over the family life cycle: The issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and the Family*, 263-275.
- Sprecher, S. (1988). Investment model, equity, and social support determinants of relationship commitment. *Social*

- Psychology Quartely*, 51(4), 318 - 328.
- Stanley, S. M. ve Markman, H. J. (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 595- 608.
- Stiles, O. E. (2004). *Early maladaptive schemas and intimacy in young adult's romantic relationships*. Yayınlanmamış doktora tezi, Alliant International University, ABD.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D. ve Uzun, C. (2011). Anksiyete bozukluğu: Kişilerarası tarz, kendilik algısı ve öfke açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 107-113.
- Şahin, N., Durak, A. ve Yasak, Y. (1994). Interpersonal style, loneliness and depression. *23rd International Congress of Applied Psychology*, 17-22 Temmuz, Madrid.
- Şahin, N.H. ve Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. *The World Congress of Cognitive Therapy*, Toronto, 17-21.
- Şahin, N.H., Durak-Batıgün A. ve Koç, V. (2011). Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(1), 17-25.
- Şentürk, G. ve Çatay, Z. (2007). Evlilik süresinin ilişki yürütme tutumlarına ve evlilik memnuniyetine etkisi. *IV Ulusal Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi*.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2012). *Using multivariate statistics (6. baskı)*. Pearson.
- Ünal, B. (2012). *Early maladaptive schemas and well-being: Importance of parenting styles and other psychological resources*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Üncü, S. (2007). *Duygusal zekâ ve evlilik doyumu ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yağın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1),250-261.
- Yiğit, İ. (2013). *Çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının genç yetişkinlik döneminde görülen psikolojik belirtilerle ilişkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yoosefi, N., Etemadi, O., Bahrami, F., Fatehizade, M. A. S. ve Ahmadi, S. A. (2010). An investigation on early maladaptive schema in marital relationship as predictors of divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 51(5), 269-292.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Sarasota, FL: Professional Resources Press.
- Young, J. E. ve Gluhoski, V. L. (1997). A schema-focused perspective on satisfaction in close relationships. R. J. Sternberg ve M. Hojjat, (Ed.), *Satisfaction in close relationships* içinde (356-381). New York: The Guilford Press.
- Young, J. E. ve Klosko, J. S. (1993). *Reinventing your life: How to break free from negative life patterns*. New York: Dutton.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.

Summary

Assessment of Relationship Satisfaction in terms of Early Maladaptive Schemas, Interpersonal Styles, and Self-Perception

İbrahim Yiğit

Ankara University

Cihat Çelik

Ankara University

Early maladaptive schemas are cognitive structures or patterns which is developed during childhood and adolescence; comprised of memories, emotions, cognitions and bodily sensations, elaborated throughout one's lifetime; and affect the self-perception and interpersonal relationships (Young et al., 2003). Most of these schemas, which is developed as a result of relational deficiencies or problems experienced in early childhood, may lead relational difficulties and decreased relationship satisfaction in adulthood (Rafaeli, Bernstein, & Young, 2012). Chatao and Whisman (2009) revealed that individuals with negative cognitive schemas about their partners interpreted their partners' behaviors negatively and tended to reject any information which was not consistent with their schemas.

Young and Gluhoski (1997) propose a model that relationship satisfaction develops through fulfilling core needs in both early childhood and adulthood. According to this model, early maladaptive schemas emerging with the unfulfilled core needs lead individuals to experience unsatisfying relationships in adulthood.

Clifton (1995) found that Emotional Deprivation and Defectiveness schemas were negatively associated with partners' perception of intimacy, trust and warmth. Similarly, Stiles (2004) reported that Emotional Deprivation and Defectiveness schemas were predictions of less warm and less intimate relationships between partners. Another study showed that there were positive relationships between low relationship satisfaction and schemas of Abandonment, Defectiveness, Social Isolation, Dependence, Vulnerability to Harm or Illness, Subjugation, Self-Sacrifice, Approval Seeking and Negativity/Pessimism (Dumitrescu & Rusu, 2012).

Several investigators have indicated that interpersonal processes with significant others in one's life and his/her self-perception influence self-assessment and personality development (Hopkins & Klein, 1993; Kwan

et al., 2004; Safran & Segal, 1990). It is very much possible that interpersonal styles developed through self-perception and interpersonal relationships, as in the early maladaptive schemas, influence relationship satisfaction.

In the literature, a number of studies examining relationship satisfaction have concluded that relationship type and relationship length are considerable variables (Bilecen, 2007; Büyükşahin & Hovardaoğlu, 2007; Hasta & Büyükşahin, 2006; Spanier, Lewis, & Cole, 1975; Sprecher, 1988; Şentürk & Çatay, 2007). In this regard, it is thought that the relationship type and the relationship length variables should be taken into consideration in assessing the relationship satisfaction.

There has not been any study that investigates the relationship between early maladaptive schemas, interpersonal styles and self-perception and relationship satisfaction. The aim of the present study is to examine if relationship satisfaction is predicted by early maladaptive schemas, interpersonal styles and self-perception. It is also aimed at examining the role of relationship type, relationship length and sex which have important functioning in relationship satisfaction.

Method

Sample

The sample of the study consisted of 434 participants (134 male, 300 female) who were married or in a romantic relationship. The ages of participants with romantic relationship ($n = 246$) ranged from 17 to 45 ($M = 23.88$, $SD = 3.92$); the ages of married participants ($n = 188$) ranged from 20 to 54 ($M = 30.67$, $SD = 7.69$). The relationship length was 3-96 months ($M = 25.95$, $SD = 20.52$) for the participants with romantic relationship and 3-360 months ($M = 80.03$, $SD = 87.76$) for the married participants.

Address for Correspondence: İbrahim Yiğit, Ankara University, Faculty of Humanities, Department of Psychology, 06100 Sıhhiye, Ankara, Turkey.

E-mail: psk.yigit@gmail.com

Measures

Demographic Information Form. It is a form developed to obtain participants' information about sex, age, relationship type and relationship/marriage length.

Relationship Satisfaction Scale. The Relationship Satisfaction Scale, which is a subscale of the Relationship Stability Scale, aims at evaluating the relationship satisfaction. The scale was developed by Rusbult, Martz, and Agnew (1998) and has 30 items. In this study, the first ten items were used for evaluating the relationship satisfaction. The first four items are rated on 4-point Likert-type; the other items are rated on 9-point Likert-type scale. Higher scores indicate an increased relationship satisfaction. Turkish adaptation study of the scale was conducted by Büyükaşahin (2005) and it produced three-factor structure, consistent with the original study. This scale's Cronbach Alfa coefficient in this study was .91.

Young Schema Questionnaire-Short Form 2 (YSQ-SF3). The YSQ-SF3 was used to assess early maladaptive schemas (Young et al., 2003). Turkish validity and reliability study of the scale was conducted by Soygüt, Karasmanoğlu and Çakır (2009) in a university sample. Accordingly, the Turkish form yields 5 schema domains and 14 schemas. The scale is rated on 6-point Likert-type scale. This scale's Cronbach Alfa coefficient in this study was .95.

Interpersonal Relationship Scale. The scale has 31 items rated on 4-point Likert-type scale (Şahin, Durak, & Yasak, 1994). It investigates "nurturing" and "inhibiting" interaction styles. Higher scores indicate positive style in interpersonal relationships (Şahin, Durak, & Yasak, 1994). This scale's Cronbach Alfa coefficient in this study was .77.

Social Comparison Scale (SCS). The scale was developed by Gilbert et al. (1991) in order to measure the perceptions of the individual in comparison to others across various dimensions. The scale has 18 items rated on 6-point Likert-type scale. Higher scores indicate positive self-schemas (Şahin & Şahin, 1992).

Procedure

Romantic or marital relationship for at least three months and having not any psychiatric diagnosis within the last 6 months were determined as inclusion criteria. All participants were informed with an informed consent form.

Results

The multivariate analysis of covariance (MANCOVA) yielded that sex (Wilks' $\lambda = .93$, $df = 9$, $F = 3.23$, $p < .001$) and relationship type (Wilks' $\lambda = .92$, $df = 9$, $F = 4.20$, $p < .001$) had significant effects on dependent variables (relationship satisfaction, early maladaptive sche-

mas, nurturing and inhibiting styles and self-perception). Sex X relationship type interaction effect was not significant (Wilks' $\lambda = .99$, $df = 9$, $F = .08$, $p > .05$).

The results showed that sex main effect was significant on only Disconnection/Rejection and Other Directedness schema domains ($F_{1,428} = 4.35$, $p < .05$, $\mu^2 = .01$; $F_{1,428} = 4.83$, $p < .05$, $\mu^2 = .01$, respectively). Accordingly, male participants had significantly higher scores on these schema domains than female participants. The results also showed that sex main effect was significant on inhibiting ($F_{1,428} = 12.77$, $p < .001$, $\mu^2 = .03$) and nurturing ($F_{1,428} = 6.14$, $p < .05$, $\mu^2 = .01$) styles. Accordingly, male participants had significantly higher score on inhibiting style and significantly lower score on nurturing style than female participants.

The relationship type main effect was significant on relationship satisfaction ($F_{1,428} = 16.91$, $p < .001$, $\mu^2 = .04$), Impaired Limits schema domain ($F_{1,428} = 9.79$, $p < .01$, $\mu^2 = .02$) and nurturing style ($F_{1,428} = 10.00$, $p < .01$, $\mu^2 = .02$). The relationship satisfaction score of the married participants ($M = 56.55$, $SD = .91$) was significantly higher than the participants with romantic relationship ($M = 51.39$, $SD = .75$). The Impaired Limits schema domain score of the participants with romantic relationship ($M = 26.36$, $SD = .46$) was significantly higher than married participants ($M = 23.96$, $SD = .56$). Similarly, inhibiting style score of the participants with romantic relationship ($M = 13.14$, $SD = .38$) was significantly higher than married participants ($M = 11.11$, $SD = .46$).

The regression analyses were performed to determine the predictive variables of the relationship satisfaction in both marital and romantic relationships. For the participants with romantic relationship, Disconnection/Rejection schema domain predicted significantly the relationship satisfaction ($\beta = -.33$, $t = -5.56$, $p < .001$) and it accounted for 11% of the variance ($F_{1,244} = 30.93$, $p < .001$). For the married participants, relationship length and Disconnection/Rejection schema domain predicted significantly the relationship satisfaction ($\beta = -.39$, $t = -5.96$, $p < .05$; $\beta = -.23$, $t = -3.57$, $p < .05$, respectively). They accounted for 25% of the variance ($F_{2,185} = 30.82$, $p < .001$).

Discussion

In this study, male participants had higher scores on Disconnection/Rejection and Other Directedness schema domains than female participants. This finding was found to be consistent with the related literature (Camara & Calvete, 2012; Özbaş et al., 2012; Yiğit, 2013). It might be considered an unexpected finding that male participants had higher score on Other Directedness schema domain. On the contrary, it may be suggested that females may be very sensitive to others' desires and

emotions and deprived of awareness of their own needs and desires.

The results showed that the relationship satisfaction of the married participants was higher than the individuals with romantic relationship. While some studies revealed that relationship satisfaction did not differ in terms of relationship type (Bilecen, 2007; Hasta & Büyükşahin, 2006), other studies revealed that married individuals' relationship satisfaction was greater compared to individuals with a romantic or flirt relationship (Büyükşahin & Hovardaoğlu, 2007; Sprecher, 1988). It was reported that marital status played an important role in relationship satisfaction and that married couples who had higher levels of sense of trust and safety experienced higher levels of relational intimacy and emotional commitment/loyalty (Jurič, 2011).

In this study, the participants with the romantic relationship had higher scores on inhibiting style and Impaired Limits schema domain than the married participants. The conjugal community may compel the individuals to positive in terms of communication styles. Therefore, the married individuals may apply less to the inhibiting style. Similarly, the higher score on Impaired Limits schema domain in the individuals with the romantic relationship may be interpreted that married life may contribute to be resolved problems about respecting the others' rights, following the principle of reciprocity, and cooperation.

The results of the regression analyses showed that the relationship satisfaction was predicted negatively by relationship length and Disconnection/Rejection schema domain in the married participants and was also predicted negatively by only Disconnection/Rejection schema domain in participants with the romantic relationship. In the participants who are married, as long as the relationship length increased, the relationship satisfaction decreased. Typically, it was reported that couples' rela-

tionship satisfaction was high in the first years of marriage but decreased over time (Şentürk & Çatay, 2007; Üncü, 2007; Yalçın, 2014). However, there were findings indicating that marriage length reduced marital satisfaction or adjustment but increased in later years (Büyükşahin & Hovardaoğlu, 2007; Spanier, Lewis, & Cole, 1975).

The model proposed by Young and Gluhoski (1997) supported that Disconnection/Rejection schema domain predicted negatively the relationship satisfaction in both married participants and participants with the romantic relationship. Disconnection/Rejection schema domain includes schemas which are developed through unfulfilled need for "secure attachments to others" -one of child's core emotional needs. Individuals with these schemas do not have any substantial experience emotionally and physically with their parents or caregivers. They have strong beliefs that needs for love, security, stability, acceptance, sharing feelings, and respect will be not met (Young et al., 2003). In this regard, it seems possible that the individuals with these schemas have problems and experiences decreased relationship satisfaction. These schemas may underlie marital/romantic conflicts and problems related to intimacy, trust, interest, support and love between partners.

The schemas includes strict, resistant to change, dysfunctional, and irrational beliefs which negatively affects partners' behaviors, attitudes and perceptions against each other and then relationship satisfaction (Ellis, 1986; Leahy, 1997; Young & Gluhoski, 1997). From this point, the present study revealed the importance that early maladaptive schemas -cognitive factors which affects relationship satisfaction- should be taken into consideration in close relationship problems. Furthermore, schema therapy approach is believed to helpful in marital conflicts and close relationship and attachment problems.